

Heeft Jeftha zijn dochter geofferd?

Richteren of Rechters is een ruig boek. Om de zoveel verzen wordt er iemand omgebracht, verbrand, de ogen uitgestoken of verkracht. Wie niet van geweld houdt, kan het boek beter niet openslaan, zeker niet bij het verhaal over Jeftha's dochter (Rechters 11:29-40). Als lezer wrijf je je ogen uit. Staat dat er? Heeft Jeftha zijn dochter echt geofferd?

Voor rechter Jeftha, een ware veldheer, ruimt de Bijbel 47 verzen in (Jeftha 11:1-12:7). Met zijn cv zou hij nergens aan de slag komen, maar in tijd van nood kan de politieke elite van Gilead niet om 'de hoerenzoon' heen. Hij zegeviert over de Ammonieten, maar zijn gelofte dat hij, bij een veilige thuiskomst, God het eerste wat naar hem toe komt, offert, kost zijn dochter het leven. Is Jeftha klakkeloos uitgegaan van een offer uit zijn veestapel? Wat had hij gedaan als er, volgens een Joodse traditie, een hond, een varken of zelfs een kameel uit zijn huis was gekomen? Had hij zo'n beest dan soms ook aan God geofferd? Of hield hij geen onreine dieren en had hij ook al geen slaaf in dienst? Had hij zo'n lage dunk van zichzelf dat hij zich niet kon voorstellen dat iemand hem zingend en dansend tegemoet zou komen?

RABBIJNSE BRONNEN

Rabbijnse bronnen uit de vijfde eeuw onderstrepen de ongerijmdheid van Jeftha's offer. De time-out van twee maanden die het meisje vraagt, waarin zij met haar vriendinnen kan rouwklagen over de haar ontnomen toekomst, had Jeftha de mogelijkheid gegeven simpelweg op de toenmalige hogepriester Pinechas af te stappen, die op grond van 'een verklaring van toegenomen inzicht' de gelofte had kunnen annuleren. Jeftha voelde zich echter als 'koning' te verheven om de eerste stap naar de hogepriester te zetten. Op zijn beurt was Pinechas te trots om naar een *am haärets*, iemand die geen Tora had geleerd, toe te gaan. Intussen ging het arme kind eraan (Leviticus Rabba 37:4). Als lezer blijf je verbijsterd achter. Is dan niemand voor het meisje opgekomen? In een andere bizarre situatie, tussen vader Saul en zoon Jonatan, wist het volk de executie van Jonatan toch ook te voorkomen (1 Samuël 14:45)?

DAVID KIMCHI

Heeft Jeftha zijn dochter echt geofferd? Latere rabbijnen zoeken naarstig naar een *happy end* in het verhaal. Volgens David Kimchi (1160-1235) – die de gelofte zó interpreteerde: 'wat mij ook ... tegemoet komt, zal óf voor de HEER zijn óf ik zal het offeren' (Rechters 11:31) – bouwde Jeftha een huis voor zijn dochter waarin zij een aan de HEER gewijd leven leidde. Spitsvondig, maar wat is voor een levenslustig meisje erger: de dood of een eenzaam bestaan in een godshuis waarin je van pure wanhoop de veren uit je hoofdkussen trekt?

'Weeping Woman' (1937), Pablo Picasso © Tate, London 2015. Angstige en wanhopige vrouw, die haar leven ziet instorten.

JEFTA'S EINDE

Nog even terug naar de rabbijnse bronnen uit de vijfde eeuw. Deze stellen dat beide ego's schuldig waren aan de moord op het meisje. Straf kon niet uitblijven. De heilige Geest verliet Pinechas en Jeftha verloor, al bij zijn leven, steeds een ledemaat dat dan apart werd begraven. Deze uitleg is gebaseerd op Rechters 12:7: 'Hij werd begraven in de steden van Gilead.' Er staat niet *beïer Gielad*, 'in een stad van Gilead', maar *beäre Gielad*, 'in de steden van Gilead'. Zo opgevat vond Jeftha's gebeente na zijn dood geen rust: zoals hij zijn dochter als brandoffer op het altaar had gebracht, zo viel ook zijn eigen lichaam langzaam uit elkaar en werd het her en der begraven.

KEES SCHAKEL